

Zondag 6 oktober 2013, 10.00uur, Hoek, Schrift en Tafel

Welkom en mededelingen

Aansteken van de kaarsen

Psalm van de intocht: *Psalm 78: 1 en 2*

Moment van stilte en inkeer

Bemoediging en Groet

Inleidende woorden bij deze Israël zondag

Vandaag is het Israël zondag. Voor een aantal van u misschien een bekend begrip maar voor anderen roept het wellicht vragen op. Wat is dat en waarom doen we dat? Kort na de tweede wereldoorlog, en dat was niet voor niets, erkenden een aantal Nederlandse kerken de vanuit het hart van het belijden van de kerk on-opgeefbare verbondenheid met Israël, als volk en als land. Dat had natuurlijk alles te maken met het toen steeds meer bekend worden van het afschuwelijke drama van de Holocaust dat zich in 40-45 had voltrokken en met het uitroepen van de Staat Israël in 1948.

Vanaf die tijd is er ieder jaar op de eerste zondag in oktober, een zondag die valt in een periode van bijzondere joodse feestdagen, aandacht voor die on-opgeefbare verbondenheid.

In de inmiddels 65 jaren die volgden is, goddank, steeds meer zicht gekomen op en erkenning van zowel de schuld die de juist de kerk draagt voor joden vervolgingen de eeuwen door enerzijds maar anderzijds juist ook op de worteling van de kerk, van het geloof van de kerk in Israël, in Wet en Profeten, wat wij het Oude Testament noemen.

Jezus, zoon van God, was ook zoon van Maria en Jozef.

Kind van joodse ouders, zoon van Israël.

En God zijn Vader, die wij alleen om die reden ook Vader kunnen noemen, blijft zijn volk trouw. De kerk is slechts geënt als een wilde loot op de stam van Israël. Al geeft dat "slechts" geënt zijn

tegelijkertijd verbinding met de rijkste bron van leven, van goed leven, die voorstelbaar is.

Om dat alles, vandaag Israël zondag. En om de bron nog rijkelijker te laten vloeien mogen we vandaag ook door de tekenen van brood en wijn, de tafelviering, die qua oorsprong nauw verbonden is met de Joodse seder maaltijd, de gemeenschap vieren met Jezus Christus, zoon van God en zoon van Israël en daarin de gemeenschap met elkaar.

Zingen: *Het lied van Israël (tekst Hans Bouma, melodie psalm 126)*

Gebied om ontferming

Glorialied: *Gezang 20 : 1, 2 en 5 (Nieuwe Liedboek lied 146a: 1, 2 en 5)*

DIENST VAN HET WOORD

Gebied van de zondag

MET DE KINDEREN kinderen van 4 t/m 12 jaar gaan, met het Licht van de Paaskaars, naar de kinderkring

Profetenlezing: *Habakuk 3: 1-2 en 16-19*

Zingen: *Gezang 448: 2 en 4 (Nieuw Liedboek 910: 2 en 4)*

Evangelielezing: *Lucas 17: 1 – 10 (lector)*

Zingen: *Gezang 463: 1, 4 en 5 (Nieuwe Liedboek 836: 1, 4 en 5)*

Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Twee lezingen deze zondag die beiden spreken uit het hart van Wet en Profeten, uit het hart van het Evangelie. De profeet Habakuk is wat minder bekend denk ik. Waarschijnlijk was Habakuk een profeet die werkzaam was in of rond de tempel van Jeruzalem in de tientallen jaren voorafgaande aan de Babylonische ballingschap, zo rond 600 voor Christus. De dreiging van Babel wordt groter en groter, telkens zijn er aanvallen op Jeruzalem en de profeet ziet het onheil groeien en ziet ook een verband met de handel en wandel van het volk. Een handel en wandel die ver af wijkt van de Gods bedoeling met zijn volk, met zijn schepping. Het “volk van God zijn” was

ontaard in een fanatiek chauvinisme. En allerlei centrale noties uit de wet van Mozes werden niet meer gerespecteerd, laat staan vorm gegeven. Vreemdelingen werden verdreven in plaats van gehuisvest, sociaal zwakkeren werden in de steek gelaten, bestuurders corrumpeerden, het was Israël gelukt om een volk te worden zoals andere volken. Een beeld van andere volken dat tot op de dag van vandaag voor ons niet onbekend is. Helaas tot in eigen land toe. “Zo moet het niet” riep Habakuk met alle kracht die in hem was. Zo wil God de Heer het echt niet. En zo zal de samenleving ten onder gaan.

De tekst die van Habakuk is overgeleverd is niet lang, slechts drie hoofdstukken. En je zou kunnen zeggen: het is geschreven in de vorm van een gesprek tussen Habakuk en God. Eerst in de vorm van klaagzangen, over het onheil dat Jeruzalem, dat Israël treft, over het onheil dat het volk over zich heeft afgeroepen en later gaat het over in een loflied. Een loflied tegen de klippen op.

En de beelden van het slot van Hoofdstuk 3 zijn heel treffend en beeldend: de niet bloeiende vijgenboom, de wijnstok zonder vrucht, de gesloten hemel zoals het mooie gezang dat we zongen het vertaald. Maar toch, maar toch, zoals de eeuwen door altijd weer tegen de klippen op geklonken heeft: en toch zal ik juichen voor de Heer, want hij is trouw, Hij zal mij leiden, Hij zal mij bevrijden. Misschien is dat wel de kern van het geloof dat Israël de eeuwen door in leven heeft gehouden. Tot in de concentratiekampen en schuilkelders toe.

Als Lucas zijn evangelie schrijft is de Ballingschap naar Babel al weer bijna 700 jaar geleden. Het volk was een eeuw na de ballingschap terug gekeerd. Jeruzalem was weer opgebouwd en er was zelfs een koning, koning Herodes die de tempel herbouwd had. Halleluja.... Volgens velen.....

Maar als Lucas schrijft, zo rond het jaar 80 na het begin van de jaartelling, is er inmiddels een tweede verwoesting van Jeruzalem geweest. De tempel van Herodes is niet meer. In het jaar 70

verwoest. Dit keer niet door een Babylonische overheerser maar door de Romeinse keizer en zijn legers.

En Lucas vertelt het verhaal van Jezus. Jezus die, zo gingen zijn volgelingen van de tweede generatie steeds sterker zien, niet alleen als een profeet in Israël was opgetreden maar ook alle tekenen vertoond had van de ware Koning van Israël en alle tekenen van de ware priester. Hij, de gekruisigde, was de Messias.

En Hij, de gekruisigde Messias, is niet dood, nee hij is de Levende.

En Lucas ziet scherp, in navolging van zijn grote vriend en leermeester Paulus, dat in Jezus de belofte van trouw en liefde aan Israël nu ook toegankelijk, bron van Leven, bron van Goed Leven is geworden voor mensen uit alle volken, ook de heidense volken.

En zo vertelt Lucas zijn verhaal, zijn verhaal dat we dit jaar van zondag tot zondag op de voet volgen en waarmee dan vandaag dit eerste gedeelte van Hoofdstuk 17 klinkt.

En daar klinkt dan ook direct het bijzondere in door van het Evangelie dat Jezus verkondigt, het evangelie van het Koninkrijk van God dat nabijgekomen is. Een lijn overigens die niet nieuw is maar altijd het hart van Wet en Profeten geweest is:

Wil je wonen in het Koninkrijk van God, wil je deel uit maken van het volk van God, denk dan niet in grote machtsstructuren en militaire verdedigingslijnen van stad en land.

Denk niet het te moeten doen zoals vele anderen om je heen maar nee, jij geheel anders:

Heb oog voor het kleine, en heb vooral oog voor de kleine mens.

De letterlijk kleine mens of de kleine mens in sociaal opzicht, of in religieus opzicht, of de kleine, kwetsbare mens in gezondheid, in welvaart.

Laten we nog een beetje dieper op het evangelie van deze zondag inzoomen. En dan blijkt dat het hier vooral gaat om de kleine ethiek. De ethiek, wat hebben we te doen, hoe hebben we te handelen op de vierkante meter. Daar gaat het blijkbaar om bij het Koninkrijk van

God.

Het gedeelte opent met een constatering:

“Het is onvermijdelijk dat er mensen ten val worden gebracht”.

Best een lastige opening. Wat wordt nu bedoelt? Het woord dat er staat in het Grieks voor ten val brengen, in de grondtekst is “skandalon”.

De vorige vertaling zei: “Het is onvermijdelijk dat er verleidingen zijn” maar naar mijn gevoel is het in dit geval de Statenvertaling die de betekenis van dat woord “skandalon” het beste benadert.

“Ergernissen” vertaalden de mannen van Dordt in de zeventiende eeuw: “Het is uitgesloten dat er geen ergernissen zouden zijn”.

Met andere woorden, het al altijd wel zo zijn dat de ene mens de andere mens ergert en door die ergernis, en dan komt toch de NBG vertaling weer in de buurt, door die ergernis de ander in verleiding brengt, om het geloof los te laten. Of volgens de nieuwe vertaling: “om te vallen”.

Een skandalon is zoiets als een struikelblok, een aanleiding om te struikelen, een aanleiding om het geloof los te laten en dan hebben we geloof vooral te verstaan als: een levenswijze, een handelwijze volgens Mozes en de profeten.

De verleidingen, de ergernissen waarover Jezus spreekt in de aanvang van dit hoofdstuk zijn dus dingen die kunnen gebeuren tussen mensen, woorden die de één spreekt tegen de ander, een handelwijze van de één die volstrekt tegen de haren van de ander instrijkt of die de ander werkelijk onrecht doet en waardoor die ander er toe gebracht wordt om een reactie te geven die indruist tegen een leven in geloof waartoe Wet en profeten oproepen.

En Jezus zegt dan: ga er nu maar van uit dat die verleidingen, dat die ergernissen, dat die valkuilen er zijn.

In het intermenselijk verkeer zullen er altijd momenten zijn dat er dingen mis gaan, soms helemaal mis gaan, dat de één de ander onrecht doet, kwaad spreekt, minacht, schoffeert of wat dan ook. Soms opzettelijk, maar ook lang niet altijd. Gezang 489, een mens te zijn op aarde, heeft ergens de regel "en wij verslijten aan elkaar". Nou ja, het klinkt misschien wat zwaarmoedig maar er zijn momenten dat je dat toch moet beamen. Daar weten we alles van. Het evangelie, Jezus zegt: Dat is nou eenmaal zo, maar zie dan vooral op je zelf, hoe je zelf reageert.

Want door jouw reactie zou je nog wel eens veel verder van huis kunnen raken. Je zou bijvoorbeeld je vrijheid kunnen verliezen. Want kijk, degene die de verleidingen, de ergernissen veroorzaakt, degene die jou onrecht aandoet, hij of zij is op dat moment eigenlijk zijn of haar vrijheid kwijt. Schuld bindt, knelt, geeft een last. In de vertaling staat: het zou beter voor hem zijn als een molensteen om zijn hals gedaan zou zijn en hij was in de zee geworpen. Een nogal scherp beeld natuurlijk en het lijkt te willen zeggen: iemand zou maar beter dood geweest kunnen zijn dan dat hij deze ergernissen had veroorzaakt.

In de oren van sommigen wellicht een te scherp beeld. Wat moeten we met zulke dreiging in de bijbel? En dan nog wel in het N.T., dat komt toch alleen in het OT voor, denken velen, ten onrechte. Ook al zo'n misverstand.

Toch luistert ook hier de vertaling nauw: Er staat eigenlijk zoiets als: Wee, door wie zij komen, oftewel: hij is niet goed af, want hij zou vrijer zijn met een molensteen om de nek, geworpen in zee.

Met een steen om je nek in zee, een extreem beeld van onvrijheid. Zo gebonden zo onvrij wordt je, zegt Jezus, als je je medemens en in het bijzonder je kleine medemens, je zwakke medemens, je afhankelijke medemens, een kind bijvoorbeeld, kortom iemand tegenover wie jij meer macht hebt, als je die ergert, als je die onrecht doet, als je die zo tart dat hij of zij er bijna niet aan ontkomt met gelijke wapenen terug te slaan en voorbij te leven aan dat wat Mozes en de

profeten, wat de wet voorschrijft te doen. Ethiek op de vierkante meter.

Een scherp beeld is het, een molensteen om je nek. Maar wie zich zelf op zeker moment werkelijk bewust wordt van schuld die je draagt, zal dit beeld wellicht toch niet zomaar wegwuiven. Wanneer je werkelijk schuld draagt ten opzicht van iemand dan is dat alsof er een zware last op je rug ligt, een molensteen op je nek.

Let goed op jezelf, zo gaat Jezus dan verder, neem jezelf in acht. Die veroorzaker van de ergernis is onvrij, belast en beladen door schuld die hij met zich meedraagt, maar dat is niet tussen jou en hem of haar, dat is tussen God en hem of haar.

Wat jou betreft, zie op jezelf, leef naar de geboden want die zijn je gegeven. Leef uit je rijkdom, vooral: leef in vrijheid.

Indien je broeder, of je zuster je ergert, tegen je zondigt: vergeef hem dan. Want vergeven maakt vrij. Vergelding niet.

Vergelding brengt meestal alleen nog maar meer ellende, nog meer onvrijheid. Als vergelding op vergelding volgt dan raken dader en slachtoffer en slachtoffer en dader meestal alleen maar verweekt in een onoplosbaar kluwen van woord en wederwoord, van daad en wraak en wrok. Vergelding maakt onvrij, maar vergeven maakt vrij.

Ten diepste maakt vergeven vrij, zo denk ik er dan bij, omdat ons vergeven herinnert aan de woorden uit Het Onze Vader waarin we met Jezus mee mogen bidden: Vergeef ons onze schulden, zoals wij vergeven hebben onze schuldenaren. Lied 1006 in het nieuwe Liedboek geeft een, vind ik mooie nieuwe omschrijving. We bidden het ieder dinsdag en vrijdag tijdens het Middaggebed: "Vergeef ons wat we fout doen, net als wij niet blijven staan bij de fouten van een ander maar weer samen verder gaan". Het is God zelf die ons in Jezus Christus, onze schuld vergeeft en ons zo vrij maakt om anderen te vergeven.

Je kan het ook zo zeggen: op het moment dat wij er niet toe komen om anderen te vergeven, dan ontkennen we in feite ook de vergeving die ons gegeven is.

Miskennen we in feite Gods liefde in Christus voor ons. Je zou het ook nog anders kunnen zeggen: op het moment dat wij grote moeite hebben om onze medemens te vergeven is onze grootste moeite misschien wel om onszelf te zien als een kind van God van wie de schuld vergeven is door de onvoorwaardelijke liefde van de eeuwige Vader.

Tja, makkelijker gezegd dan gedaan natuurlijk. Als ik het goed hoor, dachten de leerlingen er ook zo over: Ik hoor ze verzuchten: Als de zaken er zo voor staan, geef ons dan meer geloof Heer, want dat hebben we dan hard nodig. Vanwege de radicaliteit van Jezus oproep slaat de schrik hen om het hart. Maar het wonderbare van het evangelie is dan dat wat schier onbereikbaar lijkt te zijn dichtbij wordt gehaald. Zo onbereikbaar is het niet, zegt Jezus.

Denk niet te groot, maar begin in het kleine. Het gaat om kleine dingen. Al had je maar geloof als een mosterdzaadje en dat laat je tot ontplooiing komen, dan zou je eens zien wat er dan allemaal kan gebeuren en veranderen.

Al heb je maar het geloof van een mosterdzaadje, uiteindelijk zou zelfs een moerbeiboom kunnen worden ontworteld en in zee geplant. En misschien weet u het: een moerbeiboom staat bekend om twee bijzondere eigenschappen: In de eerste plaats is het een boom die wel zeshonderd jaar oud kan worden, heeft om zo te zeggen een lange adem, en dat komt mede doordat het, in de tweede plaats, een boom is met bijzonder sterke wortels.

De ontworteling van een moerbeiboom is dus niet zomaar iets. Maar toch, met geloof als een mosterdzaadje, vertrouwen op verzoening en vergeving, vertrouwen dat met omkeer een nieuw bestaan mogelijk is kunnen de dingen tot in de wortel veranderen. Zelfs een moerbeiboom.

Zou ik het ook zo mogen zeggen: Al heb je maar een begin van geloof dat jouw leven, dat jouw schuld en onmacht, jouw tekort door God de Vader vergeven is, dan wordt het “dat” waaruit je leeft.

Vergeving en verzoening, niet als schier onbereikbare idealen maar een basis waaruit we mogen leven, met God, met onze medemens.

Hoe leef je vrij? Zonder molensteen om je nek, zonder loden last op je schouders. Hoe kan het onmogelijke mogelijk worden?

Het is onmogelijk, zegt het evangelie dat mensen ten val worden gebracht. Maar vanuit het evangelie van Gods verzoenende liefde in Christus is het eigenlijk eveneens onmogelijk dat iemand in onvrijheid leeft.

Van die onmogelijke mogelijkheid, van die overvloeiende bron van het Evangelie mogen we vandaag de tekenen zien en proeven in de tekenen van brood en wijn. Al hebben we maar het geloof als een mosterdzaadje. Lichaam en bloed van Jezus Christus, de profeet, de koning, de priester. Tekenen van Gods Koninkrijk.

Amen

Zingen: *Psalm 103: 1, 3 en 4*

- *onder orgelspel komen de kinderen de kerk in* -

Geloofsbelijdenis / De 10 woorden

(gelezen tekst van Lied 312 uit het nieuwe Liedboek)

Zingen: *Gezang 7: 4 (Nieuwe Liedboek 316: 4 i.p.v. 312)*

Over de betekenis van de Maaltijd van de Heer

Gemeente van Christus,

Op deze zondag worden we als gemeente uitgenodigd en geroepen om de maaltijd van de Heer te vieren. Door het avondmaal vieren we de gemeenschap met het lichaam en het bloed van Jezus Christus, omdat de verkondiging is dat de kruisdood van onze Heer de bron van het leven is geworden voor de gemeente en voor ons ieder persoonlijk.

De kruisdood van Christus is de verzoening van onze schuld en tekort maar ook van die van de mensen waar we het soms zo moeilijk mee hebben, ja in het licht van het Schriftwoord: zie het Lam

Gods, die de zonde der wereld wegdraagt, van de schuld en het tekort van de gehele wereld.

Christus' sterven wordt zo tot blijde verkondiging voor heel Gods schepping. Want rondom brood en beker hebben we gemeenschap met de gekruisigde Heer die op de Paasmorgen ook de opgestane Heer bleek te zijn.

Want in de nacht, waarin de Here Jezus werd overgeleverd, nam Hij een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en zei: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Hij nam ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zei:

Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed. Doet dit zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want, zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood van de Heer.

Door de gemeenschap met de Heer zijn wij ten diepste ook verbonden met elkaar en is het onze roeping deze tafelgemeenschap waar te maken in het dagelijkse leven, in het dorp waarin we wonen, met de mensen die we op onze weg ontmoeten.

Bij de viering van het avondmaal zien we sterk uit naar het grote bruiloftsmaal waarin God eens de maaltijd met zijn volkeren zal vieren. Tot die tijd worden we in onze verwachting gesterkt door de gemeenschap van brood en wijn. Delend in en delend van de verzoening door de dood van de Heer, totdat Hij komt.

Inzameling van de gaven en toebereiding van de Tafel onder orgelspel

Gebed over de gaven en voorbeden

Praktische aanwijzingen

Nodiging

Vg: De Heer heeft zijn Tafel bereid
voor wie in Hem geloven en Hem liefhebben.
Hijzelf nodigt ons allen,
om in te stemmen met de lofprijzing
van de kerk van alle eeuwen en plaatsen,
om in dankbaarheid brood en wijn
uit zijn hand te ontvangen
en in gemeenschap met Hem en elkaar te leven.

We vormen een staande kring. Wie liever niet wil delen in brood en wijn, nodigen we van harte uit toch in de kring te komen staan.

Tafellied: *Gezang 358: 2, 3 en 5 (Nieuwe Liedboek lied 381: 2, 3 en 5)*

Tafelgebed

Vg: De Heer zal bij u zijn

Allen: DE HEER ZAL U BEWAREN

Vg: Verheft uw harten

Allen: WIJ HEBBEN ONS HART BIJ DE HEER

Vg: Brengen wij dank aan de Heer, onze God

Allen: HET PAST ONS DE HEER TE DANKEN

Vg: Ja waarlijk, het past ons o goede God,
u te danken, want uw trouw blijkt ons telkens weer.

Vreugde geeft gij ons te drinken,

met goedheid omgeeft Gij ons.

Zo gaat uw zon over ons op.

Daarom zegenen wij Uw grote Naam,

we danken u samen met allen die ons zijn voorgegaan,

samen met allen die van uw liefde leven

en zingen het uit:

(Melodie Gezang 457)

Allen: HEILIG, HEILIG, HEILIG! HEER VAN ALLE MACHTEN,

HEMEL, ZEE EN AARDE

ZIJN VOL VAN HEERLIJKHEID.

HIJ DIE KOMT GEZEGEND, IN DE NAAM DES HEREN

AMEN, HOSANNA, ZINGEN WIJ DE HEER.

Vg: Wij danken u, o God,

om uw Zoon Jezus Christus,

leraar van Israël,

bron van eeuwig leven voor alle mensen,

Jezus, de wijnstok, op wie wij zijn geënt.

In Hem zijt Gij te lezen,

in Hem herkennen wij

uw trouw en uw goedertierenheid

want Hij hield zijn ogen en hart gericht op u

en Hij was met ontferming bewogen over mensen,

tot in de nacht waarin Hij werd verraden.

Want in de nacht waarin Hij werd overgeleverd

nam Hij een brood, sprak de dankzegging uit,

brak het en zei:

"Dit is mijn lichaam voor u

doet dit tot mijn gedachtenis."

Zo nam Hij ook de beker nadat de maaltijd afgelopen was en

zei: "Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in mijn bloed:

doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis."

Allen:

gemeente:

Als wij dan e - ten van dit brood
 en drin - ken uit de - ze be - ker,
 verkon - di - gen wij de dood des He - ren,
 tot - dat Hij komt.

Vg: o God, laat ons dan in Hem blijven:
 ranken, gevoed met leven,
 opdat wij vrucht dragen, vruchten van uw Geest.
 Maak ons zo één lichaam dat Uw liefde vieren kan.
 Voeg al uw mensenkinderen samen
 in het huis van uw liefde, het land van uw belofte.
 Zo bidden wij:

ALLEN: ONZE VADER, DIE IN DE HEMELEN ZIJT.....

Gemeenschap van brood en wijn onder orgelspel

Dankzegging

Menslievende God,
 Uw Naam zij geloofd
 dat Gij ons met deze goede gaven hebt gevoed.
 Voedt ons dan telkens weer
 met het ware brood des levens,
 en versterk onze harten door uw genade,
 opdat wij onze krachten mogen besteden
 in uw dienst
 en tot eer van Uw Naam mogen leven
 amen.

Slotlied: *Psalm 150*

Wegzending en Zegen

Orgelspel